

A (mesterséges) intelligencia szabályozása az igazságszolgáltatásban: Hogyan A normatív keretek megvédik a polgárokat a mesterséges intelligencia igazságszolgáltatásban való alkalmazásával kapcsolatos kockázatoktól

Lupo, Giampiero

Veröffentlichungsversion / Published Version

Zeitschriftenartikel / folyóiratcikk

Empfohlene Zitierung / Javasolt idézet:

Lupo, G. (2019). A (mesterséges) intelligencia szabályozása az igazságszolgáltatásban: How Normative Frameworks Protect Citizens from the Risks Related to AI Use in the Judiciary. *European Quarterly of Political Attitudes and Mentalities*, 8 (2), 75-96. <https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:0168-ssoar-62463-8>.

Nutzungsbedingungen:

Dieser Text wird unter einer CC BY-NC-ND Lizenz (Namensnennung-Nicht-kommerziell-Keine Bearbeitung) zur Verfügung gestellt. Nähere Auskünfte zu den CC-Lizenzen finden Sie itt:

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/deed.de>

Használati feltételek:

Ez a dokumentum a CC BY-NC-ND licenc (Attribution-Non Comercial-NoDerivatives) alatt érhető el. További információért lásd:

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0>

A (mesterséges) intelligencia szabályozása az igazságszolgáltatásban: Hogyan védik a normatív keretek az állampolgárokat a mesterséges intelligencia igazságszolgáltatásban való alkalmazásával kapcsolatos kockázatoktól?

Giampiero Lupo
Igazságügyi Kutatóintézet Nemzeti
Kutatási Tanács
Olaszország

A benyújtás időpontja: A benyújtás dátuma: április 11th, Elfogadás 2019 dátuma április 23rd, 2019

Absztrakt

Az utóbbi időben egyre inkább terjednek az igazságügyi szakembereket támogató, mesterséges intelligencia-technológián alapuló eszközök. A mesterséges intelligencia algoritmusai kezdik támogatni az ügyvédek például mesterséges intelligencia keresőeszközökkel, vagy a Big Data számításain alapuló prediktív technológiákkal és üzleti elemzésekkel támogatják az igazságügyi közigazgatást. A mesterséges intelligencia eszközeinek bevezetése az igazságszolgáltatási ágazatban számos következménnyel jár, mint például (1) a bíróságokról és eljárásokból származó adatok hozzáférhetősége és a magánélet védelmével kapcsolatos kérdések, vagy (2) a prediktív technológiák alkalmazása és az adatvédelemmel, a diszkriminációs torzításokkal és az átláthatósággal kapcsolatos kérdések. A magán- és közszereplők egyre inkább úgy kezelik a mesterséges intelligencia alkalmazásával kapcsolatos kockázatokat, hogy olyan normatív kereteket dolgoznak ki, amelyek számos kontextusban fegyelmezik a mesterséges intelligencia alkalmazását. A legtöbb normatív keretrendszer azonban nem kötelező érvényű, és csak a mesterséges intelligencia igazságszolgáltatásra gyakorolt hatásával kapcsolatos számos aggály közül néhányat kezel. A tanulmány két célt tűzött ki: először is a közelmúltban kifejlesztett mesterséges intelligencia-eszközök néhány példáján keresztül elemezni a mesterséges intelligencia jogászok és igazságügyi hatóságok általi alkalmazásával kapcsolatos főbb kihívásokat; másodsor pedig értékelni a mesterséges intelligencia alkalmazását több összefüggésben fegyelmező legfontosabb keretrendszereket, amelyeket a nemzetközi fórumoktól kezdve a magánvállalkozásokon át a nemzeti és uniós parlamentekig különböző típusú szereplők dolgoztak ki. Az elemzés elismeri a mesterséges intelligencia igazságszolgáltatásban való alkalmazásával kapcsolatos számos kockázatot; továbbá felhívja a figyelmet a mesterséges intelligenciát szabályozó átfogó és kötelező érvényű normatív keretek hiányára.

Kulcsszavak: IKT-fejlesztés; normatív keretek.

Ez a munka a [Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 Nemzetközi licenc](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/) alatt áll.

Levelező szerző: Giampiero Lupo, Ph.D., kutató.

Hozzáértartozás: Cím: Igazságügyi Rendszerek Kutatóintézete, Nemzeti Kutatási Tanács,

Olaszország: Via Zamboni Bologna26, -40126, Olaszország

e-mail: giampiero.lupo@irsig.cnr.it

Szerzői jog © Giampiero2019, Lupo

European Quarterly of Political Attitudes and Mentalities - EQPAM, Volume No8.,2, April pp2019.,75-96.

1. Bevezetés

Az

elmúlt években egyre nagyobb érdeklődés mutatkozott a mesterséges intelligencia (AI) technológiai fejlődése, valamint az igazságügyi szakemberek munkáját támogató eszközök fejlesztésére való potenciális és hatékony alkalmazása iránt. A mesterséges intelligencia minden olyan technológiát magában foglal, amelyet az emberi elméhez kapcsolódó "kognitív" funkciók - például "tanulás", "problémamegoldás", "természetes nyelvi feldolgozás" stb. - gépi utánzása jellemez. (Russell és Norvig, 2016).

A mesterséges intelligenciát számos területen alkalmazzák, például az autonóm járművek (drónok, önvezető autók stb.) vagy az orvosi diagnosztika területén. Az igazságügyi ágazatban a mesterséges intelligencia (AI) algoritmusait egyre gyakrabban használják az igazságügyi szakemberek munkáját támogató alkalmazásokban. A mesterséges intelligencia alkalmazása az igazságügyi szakemberek támogatására nem számít igazi újdonságnak, mivel a mesterséges intelligenciával és a joggal kapcsolatos első kísérletek a 80-as évekre nyúlnak vissza (Rissland et al., 2005). Napjainkban azonban az AI-eszközök egyre inkább elterjednek mind az ügyvédek számára készült IKT szabad piacon, mind pedig egyes igazságszolgáltatási rendszerekben, és egyre jelentősebb szerepet kezdenek játszani a szakemberek mindennapi tevékenységében. A legtöbb ilyen alkalmazást ügyvédek számára fejlesztették ki (Lupo, 2018). Példaként a "Ross" mesterséges intelligencia keresőeszközt használják az ügyvédi irodákban az online jogi keresés (ítéletek és jogszabályok) kulcsszavakkal történő támogatására. Annak ellenére, hogy a legtöbb létező, mesterséges intelligencián alapuló alkalmazást az ügyvédek használják, néhány alkalmazást az igazságügyi igazgatás is kezd bevezetni (vagy legalábbis feltárni). Különösen a nagy mennyiségű adat (Big Data) kiszámításán alapuló prediktív technológiákra és üzleti analitikára utalok. Az Egyesült Államokban például a "COMPAS" kockázatértékelő eszközt a Wisconsin Büntetés-végrehajtási Minisztérium használja annak megállapítására, hogy egy elkövetőnél magas vagy alacsony a visszaesés kockázata (Skeem és Loudon, 2007).

A mesterséges intelligencia technológiák bevezetése az igazságszolgáltatási rendszerekbe számos következménnyel járhat mind az igazságügyi szakemberek, mind az eljárás által érintett polgárok számára. Ezek a következmények például az adatok felhasználását, a magánélet védelmét, a rendszerek felelősségét és elszámoltathatóságát, valamint megbízhatóságát érintik. Egyrészt ezek csak gyakorlati következmények lehetnek, mint a rendszerek megbízhatósága és a tervezők felelőssége; másrészt a mesterséges intelligencia bevezetése az alapvető emberi jogi elveket és a jogállamiságot is érintheti. Míg az aggodalmak látszólag hasonlóak az előzetes e-jogi tapasztalatok által felvetettekhez (Contini és Fabri, 2003; Velicogna, 2007; Reiling 2009; Contini és Lanzara, 2009; Velicogna, 2018), az AI által bevezetett változások hatásai sokkal mélyebbek és kevésbé ellenőrizhetők lehetnek.

A mesterséges intelligencia használatának lehetséges következményei jelentős aggodalomra adnak okot, és számos különböző szereplő próbál normatív kereteket kidolgozni annak érdekében, hogy fegyveljeze a használatát. Ezek a keretek megpróbálnak elveket vagy iránymutatásokat meghatározni azzal a céllal, hogy megvédjék az alapvető jogokat és értékeket az AI-technológia által okozott károktól. Tekintettel a technológia és a normatív rendszerek közötti mélyreható összefonódásokra az igazságszolgáltatásban (Contini és Mohr, 2008), ez a tanulmány azt elemzi, hogy a normatív keretek hogyan fegyvelmezhetik az AI alkalmazását számos kontextusban és különösen az igazságügyi kontextusban. A cél egyrészt annak megértése, hogy melyek a fő kockázatok a mesterséges intelligencia igazságügyi rendszerekben való alkalmazásával kapcsolatban, másrészt annak értékelése, hogy a keretrendszerek megfelelően védik-e a polgárokat, a felhasználókat és a szakembereket ezektől a kockázatoktól.

E célok elérése érdekében a tanulmány először a mesterséges intelligencia technológián alapuló e-jogi szolgáltatások egy reprezentatív választékának elemzésére összpontosít (2. szakasz). Az elemzés

figyelembe veszi mind az ügyvédek által használt mesterséges intelligencia-eszközöket, mind pedig az igazságügyi hatóságok számára kifejlesztett vagy általuk használt mesterséges intelligencia-alkalmazásokat.¹ Az igazságszolgáltatásban használt mesterséges intelligencia-eszközök vizsgálata csak leíró jellegű, és a lehetőség miatt

¹ Egyes mesterséges intelligencia-rendszereket azzal a céllal fejlesztettek ki, hogy önsegítő eszközöket biztosítsanak az önképviselést ellátó peres felek számára (Simshaw, 2018). Helyszűke miatt ezen eszközök elemzése nem tartozik a tanulmány tárgykörébe.

és a tér, nem veszi figyelembe a rendszerek fejlődését és működését. Ezt követően a tanulmány a meglévő szakirodalomra támaszkodva a mesterséges intelligencia igazságügyi szakemberek általi alkalmazásának főbb etikai és gyakorlati következményeire összpontosít (3. szakasz). A 4. szakasz elemzi a mesterséges intelligencia alkalmazására vonatkozó legfontosabb keretrendszereket, amelyeket különböző típusú szereplők dolgoztak ki különböző kontextusokban, a nemzetközi fórumoktól kezdve a magánvállalkozásokon át a nemzeti és uniós parlamentekig. Az elemzés két célt követ: először is, annak megállapítása, hogy az elemzett keretrendszerek "lefedik-e" a mesterséges intelligencia igazságszolgáltatásban való alkalmazásával kapcsolatos, a 3. szakaszban tárgyalt következményeket; másodsor, hogy a keretrendszerek "utalnak-e" az igazságszolgáltatásban alkalmazott mesterséges intelligenciával kapcsolatos egyéb lehetséges kockázatokra, amelyeket a szakirodalom korábban figyelmen kívül hagyott. A "záró megjegyzések" szakasz az elemzés eredményeit tárgyalja.

Mielőtt a következő szakaszban bemutatnánk a mesterséges intelligencia alapú igazságszolgáltatási rendszerek elemzését, célszerű ismertetni az elemzés módszerét. Az igazságszolgáltatási célú mesterséges intelligencia-rendszerek elemzésével kapcsolatban (2. szakasz) esettanulmányos elemzési módszert alkalmaztam. Ez a vizsgálati módszer hatékony az igazságszolgáltatás területén tapasztalható nagyméretű IKT-jelenségek vizsgálatára (Rosa, Teixeira és Pinto, 2013; Velicogna, 2007a). Az esettanulmányi megközelítés alkalmazása továbbá akkor hasznos, ha a kutatónak kevés kontrollja van az események felett, és ha a fókuszban egy kortárs jelenség áll, bizonyos valós életbeli kontextusokban (Yin, 2003). A jog, az igazságszolgáltatási rendszerek szervezete és a technológia (Contini és Mohr, 2008) közötti összefonódások miatt, amelyek az (AI-n is alapuló) e-igazságszolgáltatási rendszereket jellemzik, az itt alkalmazott esettanulmányi megközelítés interdiszciplináris. Ez lehetővé teszi, hogy a rendszereket ne csak technológiai szempontból, hanem a szervezeti és jogi tanulmányok szemszögéből is vizsgáljuk. Ami a mesterséges intelligencia igazságszolgáltatásban való alkalmazásának főbb következményeinek leírását illeti, erre a témával kapcsolatos fő szakirodalom leltározásával és a legfontosabb hivatalos dokumentációra, mint az ENCJ igazságügyi etikai jelentése (ENCJ, 2013) összpontosítva törekedtünk. Végül a mesterséges intelligencia alkalmazását fegyelmező keretdokumentumok elemzési módszere a kvalitatív tartalomelemzés. Lehetőségi és térbeli okokból az itt alkalmazott kvalitatív tartalomelemzés nem vezet a dokumentumok tartalmának kvantitatív elemzéséhez, ahogy az a tartalomelemzésre jellemző (Riff et al., 2006; Rourke és Anderson, 2004). A dokumentumok tartalmának kvantitatív elemzése nem tartozik a tanulmány tárgykörébe, mivel a vizsgálati tevékenység fő célja a mesterséges intelligencia igazságszolgáltatásban való alkalmazásából eredő főbb elvek és kockázatok bizonyítása, amelyeket a kiválasztott keretdokumentumok ismertetnek.

2. Mesterséges intelligencia az igazságszolgáltatásért

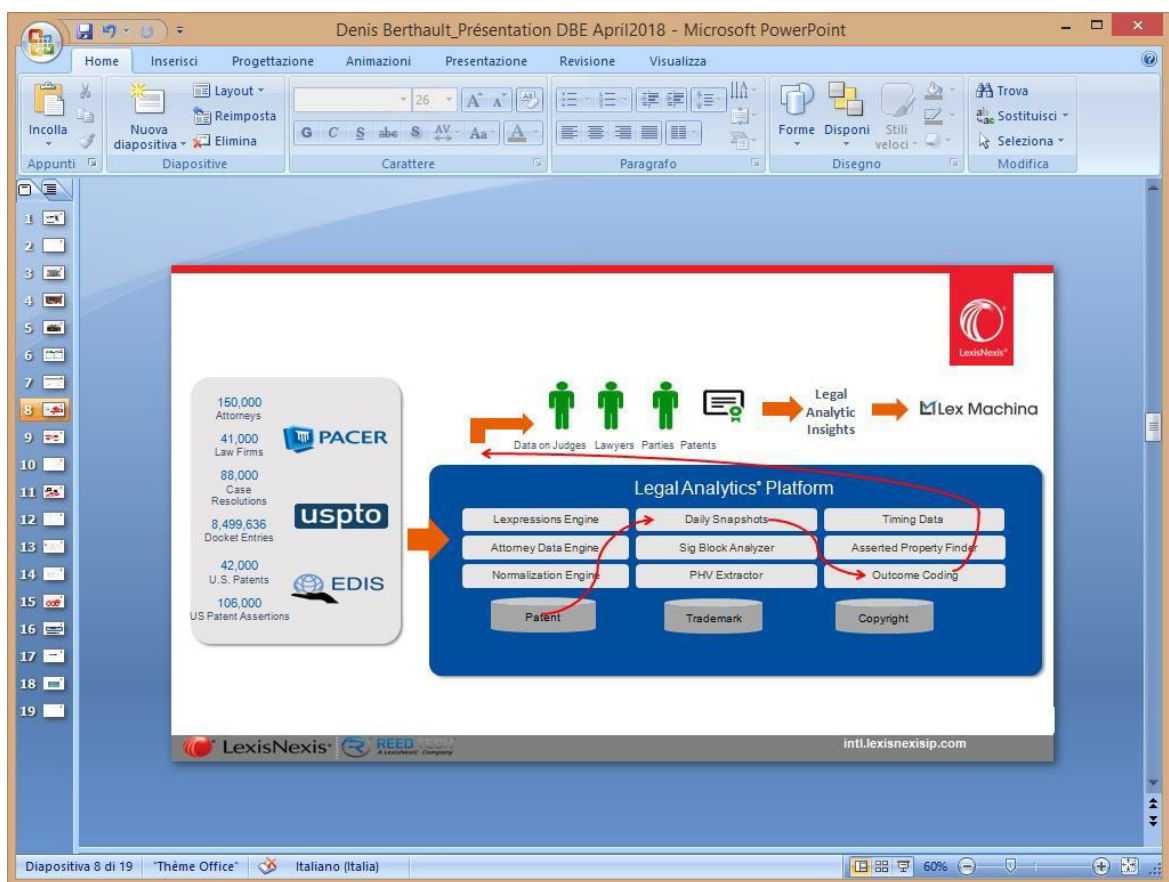
A mesterséges intelligencia igazságügyi rendszerekben való felhasználásának első kísérletei a 80-as évekre nyúlnak vissza. A kifejlesztett eszközök többsége ügyvédek számára készült. Az egyik első kifejlesztett rendszer, a HYPO például az amerikai kereskedelmi titokjog területén az ügyek érvelésének modellezésére szolgáló eszköz volt (Simshaw, 2018; Skeem és Loudon, 2007). A projektet Rissland és Ashley fejlesztette ki azzal a céllal, hogy egy olyan eszközt hozzon létre, amely a kontradiktórus érvelést háromrétegű struktúráként, valamint az ügyvédek által az esetjog precedensértékű elemzése során végzett legfontosabb feladatok végrehajtását szolgálja.

A nyolcvanas évek után az első kísérleti projektek, mint a HYPO vagy a CABARET (Rissland et al. 2003) elkezdtek valódi, a szabad piacon értékesíthető és a jogászok által hatékonyan hasznosítható AI-eszközöket fejleszteni (Simshaw, 2018). Ráadásul a mesterséges intelligencia-technológiák különböző típusú követelményeket és funkciókat kezdtek lefedni: nemcsak olyan szakértői rendszereket, mint

amilyeneket a mesterséges intelligenciával és az igazságszolgáltatással kapcsolatos korai kísérletek során fejlesztettek ki, hanem dokumentum-felülvizsgálati és eredmény-előrejelző rendszereket is (Bench-Capon, 1997).

A szakértői rendszerek valóban a 80-as évek óta kifejlesztett rendszerek első tipológiái, amelyek kísérleti projektekként tesztelték a mesterséges intelligencia bevezetését a jogi szakemberek számára (Rissland et al. 2003). Az esetalapú érvelésnek (Case-Based Reasoning, CBR) is nevezett rendszerek célja, hogy asszisztensként működjenek a jogi problémamegoldás folyamatában azáltal, hogy intelligens kutatási eszközöket biztosítanak az adott ügghöz kapcsolódó esetjog és normák számára (Susskind, 1987).

A CBR bizonyítékokat tud bemutatni, amelyek a múltbeli ügyekben hasznosak lehetnek egy ügyvéd ügyében. A közelmúltban kifejlesztett szakértői rendszerek egyik legjobb példája a **ROSS**. Ross Intelligence (<https://rossintelligence.com/>) egy jogi kutatási motor, amely mesterséges intelligenciát használ a tevékenységek automatizálására, mint a jogi keresés, amely általában magában foglalja az ügyvédek és ügyvédi irodák. A rendszer az IBM Watson technológiáját használja, és lehetővé teszi a felhasználók számára, hogy természetes nyelvű kérdéseket tegyenek fel, valamint hogy jogi információkat keressenek és szolgáltatassanak a konkrét idézetektől kezdve a teljes jogi összefoglalókig. A ROSS szemantika lehetővé teszi, hogy a felhasználók ne csak kulcsszavak, hanem hasonló fogalmak alapján is keressenek. A rendszer emellett nyomon követi az ítélezési gyakorlat alakulását, és releváns jogi frissítések esetén a ROSS automatikusan értesítést küld. A Ross technológia a következő témákra összpontosít: 1. Fogyasztóvédelem; Személyi 2.csőd; Adósságátütemezés3; Fizetésképtelenség4; Peres5 ügyek, beleértve a hitelezői felelősségre vonatkozó keresetekkel, csalárd átruházási igényekkel és a felvásárlások megtámadásával szembeni védekezést.

Ábra 1

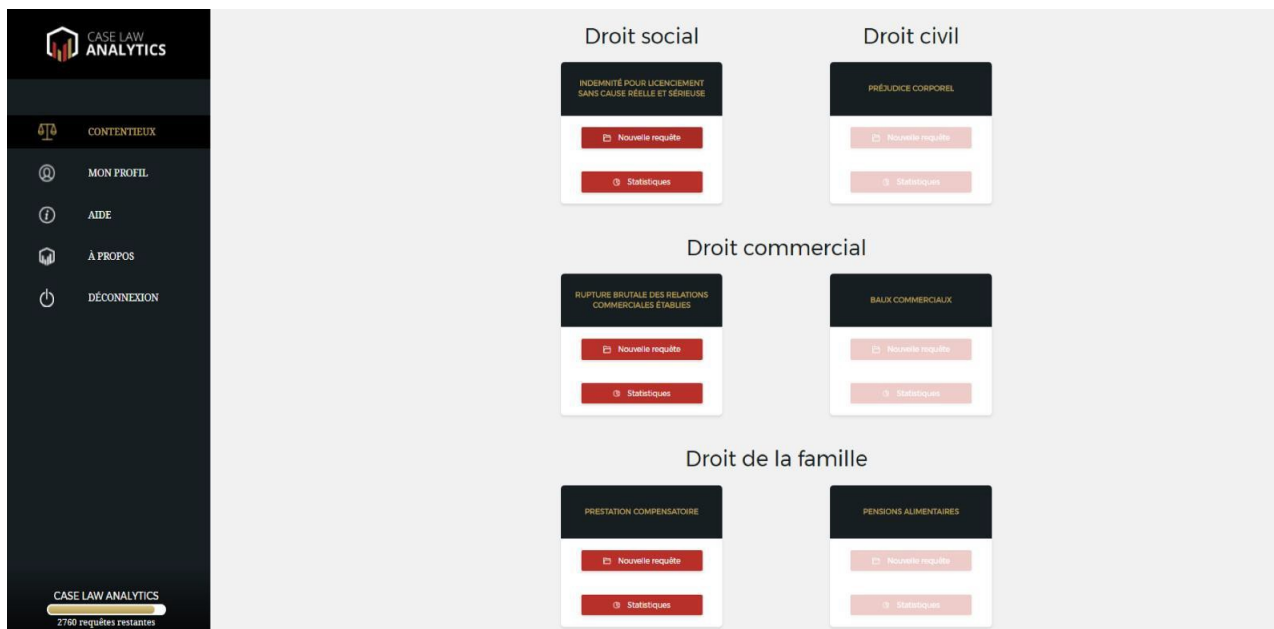
Mesterséges intelligencia ügyvédeknek: Lex Machina. Forrás: lexmachina.com

A mesterséges intelligencia használata lehetővé teszi a rendszerek funkcióinak bővítését egészen az eredmények előrejelzéséig. A szakértői rendszerekből közvetlenül levezetett, de más úton továbbfejlesztett mesterséges intelligencia-technológia egy másik tipológiája az ügyvédek számára nagy adathalmazokat használ az eredmények előrejelzésére. A szoftverek ezen tipológiája, az úgynevezett

prediktív analitika adatbányászatot használ arra, hogy a felhasználók számára előrejelzéseket adjon egy adott eljárás lehetséges kimeneteleiről, az eredmények, a költségek vagy az ítélet meghozatalának tekintetében. A prediktív analitikai technológia érdekes példája a Lexis Nexis által kifejlesztett, Lex Machina nevű technológia. A Lex Machina (lásd **az ábrát 1**; <https://lexmachina.com>.)

azzal a céllal fejlesztették ki, hogy megjósolja az amerikai szabadalmi joggal kapcsolatos bírósági döntéseket. A szoftver összegyűjti és kombinálja az ügyvédek, a bírák és a felek korábbi eljárásokban tanúsított magatartására vonatkozó adatokat. Az előrejelzések elkészítéséhez a szoftver elemzi a bírák döntési tendenciáira és megközelítéseire, az ügyvédi teljesítményre, a felek peres profiljára, a szabadalmi peres ügyek előzményeire, a befejezésig/perig eltelt időre, a sikeres indítványok stratégiájára, az ügy kimenetelére és a kártérítések összegére vonatkozó adatokat (Campbell, 2012). A szoftver által végezhető fő műveletek a következők: a. A bírósági eljárás kimenetelének valószínűségének megállapítása különböző jogi stratégiák esetén; b. A bírák (döntések), ügyvédek/felek stratégiáinak viselkedésének előrejelzése; c. A valószínűségi értékelésekkel kapcsolatos információkhoz való hozzáférés egyértelmű grafikonokon/diagramokon; d. Hozzáférés az esetfelbontások adataihoz (Campbell, 2012).

Az Case Law Analytics (lásd a 2. ábrát; <https://www.caselawanalytics.com/>) a prediktív elemzési technológia további példája. Az eszközt Franciaországban fejlesztették ki az INRIA-val (Informatikai és Automatizálási Kutatóintézet) együttműködésben, jogászok és matematikusok bevonásával. Az eszköz elemzi a bírósági döntéshozatali folyamatokat, hogy előre jelezze egy adott ügyre vonatkozó döntéseket, és a jogi szakemberek számára becslést kínáljon a felmerülő kockázatokról. Az esetjogi technológia a legtöbb jogterületen alkalmazható, feltéve, hogy van egy minimális esetjog vagy ügylettörténet (Lévy Véhel, 2018). A szoftver lehetővé teszi az ügyfelek jogi kockázatának számszerűsítését, az egyes joghatóságokra vonatkozó esetjogi információk beszerzését, valamint az ügyvédi díjazásnak a siker valószínűsége alapján történő indokolását. A rendszer továbbá lehetővé teszi egy megbízható és elkötelezett "virtuális ügyvédekből" álló csapat kialakítását, amely képes jogi kockázatot biztosítani a jelenlegi és jövőbeli ügyek számára, és értékelni a részek teljes jogtörténetét, mind a peres eljárások, mind az alternatív vitarendezés esetében.

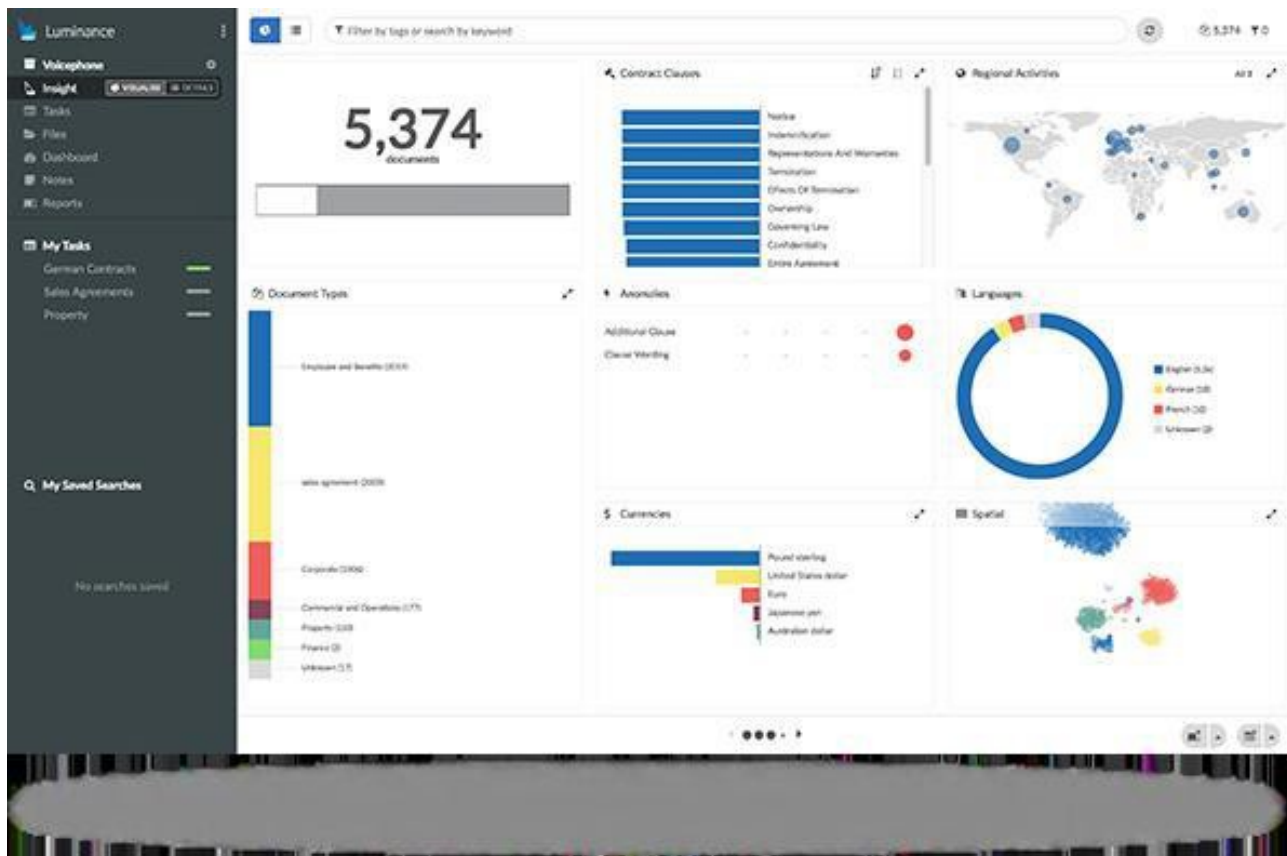
Ábra 2

Mesterséges intelligencia ügyvédeknek: Ügyvédi analitika. Forrás: www.caselawanalytics.com

Egy másik fontos funkció, amelyet a mesterséges intelligencia technológia automatizálhat, és amely helyettesítheti egy valódi ügyvéd erőfeszítéseit, a "dokumentumok felülvizsgálata". A

dokumentum-felülvizsgáló mesterséges intelligencia-technológia érdekes példája a Cambridge-i Egyetem által kifejlesztett **Luminance** nevű technológia. A Luminance (lásd a **3**;

<https://www.luminance.com/>) egy mesterséges intelligencia platform a jogi szakma számára. A Luminance a mintafelismerés és a gépi tanulás intelligenciáját felhasználva olvassa és megérti a szerződéseket és más jogi dokumentumokat, és mindenféle utasítás nélkül talál jelentős információkat és anomáliákat (a Luminance által a hasonló szerződések között azonosított szerkezeti és tartalmi eltéréseket). A szoftvert elsősorban átvilágítás, megfelelés, biztosítás és szerződéskezelés céljából használják (Gandhi, 2017). A Luminance a felügyelt és a felügyelet nélküli gépi tanulás kombinációját használja a kulcsfontosságú információk megtalálására több ezer szerződésen belül. A záradékok, dokumentumok, pénznemek, helyszínek, irányadó jogszabályok stb. automatikusan megjelölik a gyorsabb navigáció érdekében, míg az anomália-érzékelés kiemeli a potenciális kockázatot jelentő területeket. A szoftvert a Cambridge-i Egyetem fejlesztette ki az Egyesült Királyság jogi környezetére, és most más jogi rendszerekhez is adaptálják. Olaszországban például egy ügyvédi iroda ([Portolano-Cavallo](http://www.portolano.it/) <http://www.portolano.it/>) dolgozik a szoftver olasz jogi környezetre való alkalmazásán (Lupo, 2018).

Ábra 3

Mesterséges intelligencia ügyvédeknek: Luminance. Forrás: www.luminance.com

Az ügyvédeknek szánt mesterséges intelligencián kívül néhány kísérletet tettek arra is, hogy ezt a technológiát az igazságszolgáltatási intézmények, például bíróságok, ügyészségek és rendőri szervek támogatására alkalmazzák.² A mesterséges intelligencia eszközeinek alkalmazása azonban

² A mesterséges intelligencia bírák és bírósági alkalmazottak közötti ritka elterjedtsége miatt az itt ismertetett rendszerek magukban foglalják azokat az eszközöket is, amelyeket az igazságszolgáltatás más szereplői, például a rendőrség használnak.

az igazságszolgáltatásban nem terjedt el az ügyvédek számára kifejlesztett mesterséges intelligencia-technológiákhoz képest. Az igazságszolgáltatás számára a mesterséges intelligencia különösen érdekes példái a büntetőjogi kockázatértékelési eszközök (Quinsey, 2005). Ezek olyan technológiák, amelyek nagy mennyiségű adatot dolgoznak fel annak érdekében, hogy felmérjék annak kockázatát, hogy az elkövető megismétli-e a bűncselekményt (visszaesés). Az AI bűnügyi kockázatértékelő eszközök támogatják a bírák döntését a különböző típusú elővigyázatossági intézkedésekkel kapcsolatban, a rehabilitációs programoktól kezdve a fogva tartásig (Skeem és Monahan, 2011).

A COMPAS jó példa a bűnügyi kockázatértékelési eszközre. Az eszközt egy magántulajdonban lévő vállalat fejlesztette ki, és a wisconsini és a kaliforniai büntetés-végrehajtási minisztérium használja. A Correctional Offender Management Profiling for Alternative Sanctions (COMPAS) egy kutatáson alapuló, kockázat- és szükségletfelmérő eszköz a büntető igazságszolgáltatásban dolgozók számára. A rendszer segíti a szakembereket a közösségi és biztonságos környezetben lévő elkövetők elhelyezésében, felügyeletében és esetkezelésében. A COMPAS a letartóztatottaknak beadott - az általános kockázati potenciál és a kriminogén szükségletprofil meghatározására szolgáló - kérdőív segítségével gyűjtött adatokat dolgozza ki, és feldolgozza a fogvatartott előzményeire vonatkozó adatokat a kábítószerrel való visszaélés, az oktatás, a családi háttér, a bűncselekmények és a szociális működés tekintetében (Brennan és Ehret, 2009). Ez az eszköz lehetővé teszi a kaliforniai és a wisconsini büntetés-végrehajtási és rehabilitációs minisztérium (CDCR) számára, hogy bizonyítékokon alapuló elvek alapján rehabilitációs programokat nyújtson a magasabb visszaesési kockázatú elítélteknek és feltételesen szabadlábra helyezettetteknek, és más típusú programokat az alacsony visszaesési kockázatú elítélteknek és feltételesen szabadlábra helyezettetteknek (Skeem és Loudon, 2007). A COMPAS segít a büntetés-végrehajtási személyzetnek abban is, hogy az egyéni kockázat- és szükségletfelmérések alapján a megfelelő időben a megfelelő programokhoz rendelje a fogvatartottakat.

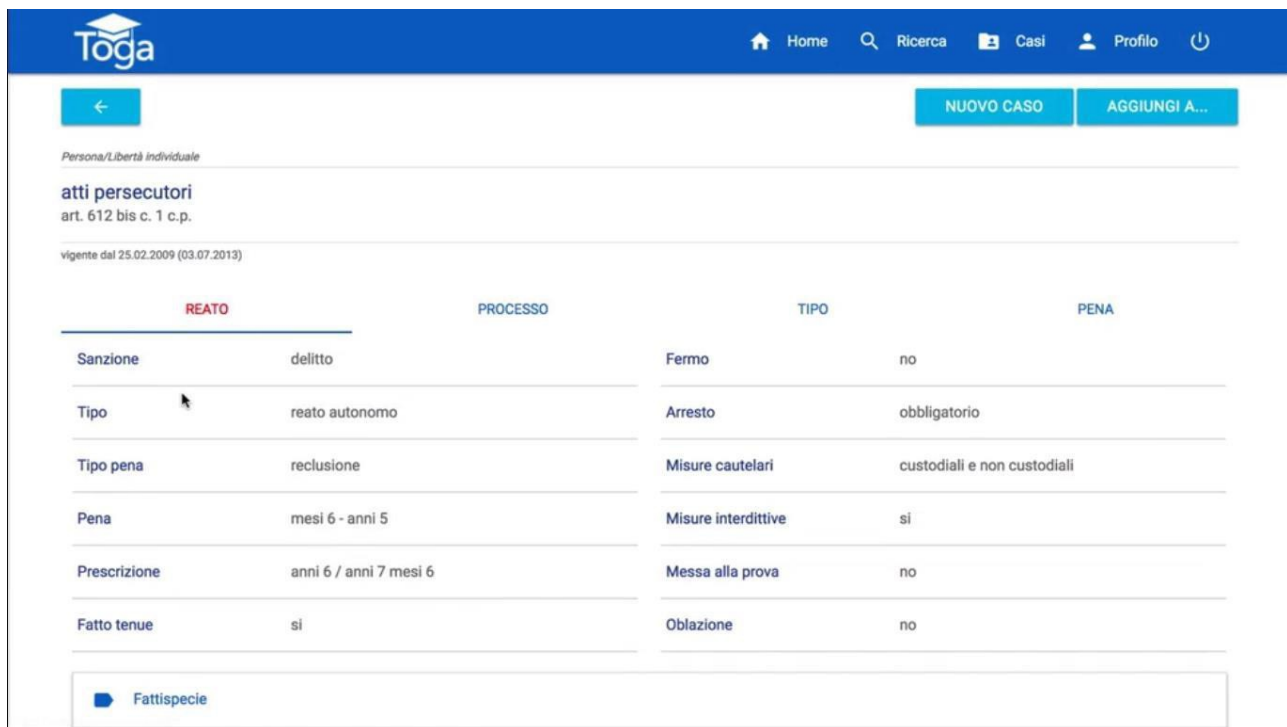
Az igazságszolgáltatásban alkalmazott bűnügyi kockázatértékelési eszközre további példa a **HART**. Az ártalomértékelési kockázati eszközt (HART) a durhami rendőrség fejlesztette ki. Ezt a mesterséges intelligencia rendszert arra tervezték, hogy megjósolja, hogy a gyanúsítottaknál alacsony, közepes vagy magas-e a kockázata annak, hogy két éven belül további bűncselekményeket követnek el (Ariza et al., 2016). Az algoritmust az Egyesült Királyság rendőrségei használják. Nem arról dönt, hogy egy gyanúsítottat őrizetben kell-e tartani, hanem a rendőröknek segít kiválasztani, hogy egy személyt rehabilitációs programba (úgynevezett "Checkpoint") utaljanak-e vagy sem. A HART 34 különböző kategóriából származó adatokat használ - amelyek kiterjednek egy személy életkorára, nemére, lakóhelyére, családi állapotára, bűnelkövetési előéletére (Oswald et al., 2018). A Harm Assessment Risk Tool (HART) adatait a durhami rendőrségi nyilvántartásokból vették a 2008 és 2012 között. A rendszert ezután tesztelték, és 2013-ban az eredményeket - amelyek megmutatták, hogy a gyanúsítottak valóban elkövettek-e bűncselekményt vagy sem - a következő két évben nyomon követték. Az előrejelzések, amelyek szerint egy gyanúsított alacsony kockázatú volt, az esetek 98%-ában pontosnak bizonyultak, míg a magas kockázatúakra vonatkozó előrejelzések az esetek 88%-ában (Ariza et al., 2016; Oswald et al., 2018).

Nagyon kevés példa van a bírák vagy bírósági alkalmazottak által használt, mesterséges intelligencián alapuló szakértői rendszerekre. Az egyik ilyen példa az olasz **TOGA**. A TOGA (lásd az **ábrát 4**; <https://toga.cloud/>) egy mesterséges intelligencia eszköz, amely a büntetőeljárásokkal kapcsolatos különböző típusú információkat nyújt. A rendszert az ügyészek támogatására fejlesztették ki, de büntetőügyekre szakosodott ügyvédek is használhatják.³ Az eszközt egy IKT-szakértőkből, ügyvédekből és bírákból álló csapat fejlesztette ki. Az eszközhöz szükséges adatbázis létrehozása érdekében a TOGA csapata adatokat gyűjtött az olasz büntetőjogban meghatározott valamennyi bűncselekménytípusról (4000 tipológia). A TOGA felhasználói az eszköz kutatási funkcióit kihasználva számos információhoz

hozzáférhetnek. A kutatás aktiválható egy norma, egy speciális törvény iktatásával vagy kulcsszavas kutatással. A kutatási funkció aktiválását követően az eszköz olyan információkkal szolgálhat, mint: büntetés, jogi hatáskör, elővigyázatossági és tilalmi intézkedések, letartóztatás, fogva tartás, vádalku stb. A TOGA továbbá egy vagy több bűncselekményt társít egy adott ügghöz, és megkapja a határidők számításait (eljárási határidők és az elévülés).

³ <https://toga.cloud/>

Ahogy ez a rövid előadás is mutatja, a mesterséges intelligencia technológiákat nemcsak az ügyvédek, hanem az igazságszolgáltatás különböző intézményei is fejlesztik és kezdik használni. Valószínű, hogy a közeljövőben egyre több és több AI-technológiát fognak kifejleszteni és alkalmazni az igazságszolgáltatás számára. Ez a jelenség számos gyakorlati és etikai szintű kihívással jár. Ezeket a következményeket és a mesterséges intelligencia igazságszolgáltatásban való alkalmazásával kapcsolatos kockázatokat a következő szakaszban tárgyaljuk.

The screenshot shows the TOGA web application interface. At the top, there is a navigation bar with the TOGA logo and links for Home, Ricerca, Casi, Profilo, and a power icon. Below the navigation bar, there are two buttons: 'NUOVO CASO' and 'AGGIUNGI A...'. The main content area displays the following information:

Persona/Libertà individuale
atti persecutori
art. 612 bis c. 1 c.p.
vigente dal 25.02.2009 (03.07.2013)

REATO	PROCESSO	TIPO	PENA
Sanzione	delitto	Fermo	no
Tipo	reato autonomo	Arresto	obbligatorio
Tipo pena	reclusione	Misure cautelari	custodiali e non custodiali
Pena	mesi 6 - anni 5	Misure interdittive	si
Prescrizione	anni 6 / anni 7 mesi 6	Messa alla prova	no
Fatto tenue	si	Oblazione	no

At the bottom of the table, there is a button labeled 'Fattispecie'.

Ábra 4

AI az igazságszolgáltatás számára: TOGA. Forrás: <https://toga.cloud/>

3. AI az igazságszolgáltatásban, miért kell szabályozni

Az előző szakaszban elismertük a mesterséges intelligencia egyre szélesebb körű elterjedését az igazságszolgáltatás területén. Az ilyen típusú technológia szinte ellenőrizetlen elterjedése az igazságügyi szakemberek támogatására, akiknek merev deontológiai szabályrendszereknek kell megfelelniük, megfontolást igényel a mesterséges intelligencia igazságszolgáltatásban való alkalmazásával kapcsolatos főbb következményekkel kapcsolatban. Az itt tárgyalt gyakorlati és etikai következmények a következő fő témákra vonatkoznak:

1. Az adatok felhasználása;
2. Bizalmasság;
3. A rendszerek felelőssége és felelőssége;
4. Átláthatóság;
5. Az ügyvédek kompetenciája;
6. Egyenlő hozzáférés az igazságszolgáltatáshoz;
7. Az ügyfelek titoktartása;
8. Elszámoltathatóság;
9. Védelem a megkülönböztetés ellen.

Amint azt az előző szakaszban láttuk, az igazságszolgáltatási AI-technológiák működésük fő "üzemanyagaként" nagy mennyiségű adat rendelkezésre állására támaszkodnak (Lupo, 2018). Az olyan szakértői rendszerek, mint a Ross és a Doctrine (lásd az 2) szakaszt), az esetjogra és a normákra vonatkozó adatokat használják fel annak érdekében, hogy kulcsszavas keresések alapján frissített információkat nyújtsanak az ügyvédeknek. Ezenkívül az olyan prediktív elemző eszközök, mint a COMPAS, értelmes adatokat szereznek és használnak fel a letartóztatottakról annak érdekében, hogy felmérjék a visszaesés valószínűségét. Az AI for justice "üzemanyagának" kulcsfontosságú elemei tehát a nyílt és a nagy adatmennyiség.⁴ A nyílt adatok olyan adatbázisba szervezett adatokra utalnak, amelyek szabadon letölthetők és újra felhasználhatók anélkül, hogy működési engedélyt kellene fizetni (Huijboom és Van den Broek, 2011). A nyílt adatok olyan nyers adatokból állnak, amelyek általában nem olvashatók önmagukban minden polgár számára, hanem fel kell őket dolgozni ahhoz, hogy bemutatásra és érthetővé váljanak. Másrészt a big data olyan nagy adathalmazokra utal, amelyek számítógépes feldolgozás tárgyát képezhetik (nyílt adatok vagy nem ingyenes működési engedéllyel felhasználható adatok, elektronikus üzenetek, kapcsolati nyomok, GPS-jelek stb.). A Big Data definíciója hasonlít a jelentősen nagy adathalmaz meghatározásához. Ami azonban megkülönbözteti a big data-t az adathalmazoktól, az három elem (három V szabály): a. nagy "adatmennyiség"; b. nagy "változatosság"; c. nagy "sebesség" (Hoffman és Podgurski, 2013). A nyílt adatoknak a magánfejlesztésű mesterséges intelligencia technológiák általi felhasználásával kapcsolatos fő kérdés az algoritmusok és az adatvédelmi elvek összeegyeztethetősége. Egyrészt a közintézmények átláthatóságának és elszámoltathatóságának javítása érdekében egyre nagyobb tendencia, hogy a közintézményektől származó adatokat (beleértve a bírósági döntéseket is) szabadon letölthető adatbázisok formájában tegyék hozzáférhetővé. Az igazságszolgáltatási rendszerek különösen kétféle esetjogi adathoz biztosíthatnak hozzáférést:

a. nyilvános esetjogi adatok; b. a bíróságok ügyviteli rendszereiből (CMS) származó strukturált magánadatok. Az esetjogi adatokhoz való nyílt hozzáférés aggályokat vet fel a magánélet védelme, az érzékeny adatok (név, cím stb.) védelme, valamint az adatok harmadik felek általi felhasználása és visszaélése tekintetében (Lupo, 2018; Huijboom and Van den Broek, 2011). A polgárok adatainak védelme a titoktartás kérdéséhez is kapcsolódik, amely egy olyan deontológiai szabály, amelynek az ügyvédeknek meg kell felelniük. Az olyan rendszereknek, mint a Ross vagy az Case Law Analytics, az ügyfelek információit össze kell gyűjteniük, adattárolniuk, formázniuk és felhasználniuk kell ahhoz, hogy működhessenek. Ezért a rendszert használó ügyvédnek tudnia kell, hogyan védje meg ügyfelei titoktartását a mesterséges intelligencia rendszerek használata során (Lupo, 2018; Martyn, 2002). A rendszerek felhasználása során a titoktartás védelme érdekében az ügyvédeknek (1) hozzáértően meg kell érteniük, hogyan működnek az AI-rendszerek; (2) kommunikálniuk kell az ügyfelekkel és a korábbi ügyfelekkel az elvárások és preferenciák megértése érdekében; és (3) biztosítaniuk kell, hogy a felhasznált rendszer képes legyen megvédeni az ügyfelek titoktartását azáltal, hogy megtagadja a nem kívánt hozzáférést a felhasznált adatokhoz (Martyn, 2002).

A mesterséges intelligenciával és az igazságszolgáltatással kapcsolatos második kihívás a rendszerek felelősségével és a hiba esetén felmerülő felelősséggel kapcsolatos kérdésekkel kapcsolatos. A bírák, ügyészek, rendőrök és ügyvédek által használt mesterséges intelligencia rendszerek nagyon érzékeny feladatokat látnak el, amelyeknek jelentős következményei lehetnek az eljárás jövőbeli kimenetelére. Az ügyvéd bízhat a mesterséges intelligencia hatékony képességében, hogy Rosként megtalálja a megfelelő ítélkezési gyakorlatot, amely egy per felvázolásához szükséges; továbbá egy olyan rendszer, amely hozzájárul egy bírónak egy állampolgárral kapcsolatos döntéséhez vagy befolyásolja azt, súlyos következményekkel járhat rá nézve. Ezért a rendszerek felelősségének és biztonságának kérdése alapvető fontosságú. A mesterséges intelligencia technológiákat informatikusok

fejlesztik, akik - mint gyarló emberek - nem biztos, hogy elkerülhetik a hibákat és a sebezhetőségeket (Abney és Bekey, 2011). Míg ez általában nem okoz jelentős károkat mondjuk irodai alkalmazások esetében, addig egy gép, például egy autó vagy egy mesterséges intelligencián alapuló robot hibája végzetes következményekkel járhat. ⁵ Mint bizonyított, ez a helyzet az ügyvédek és bírák által használt AI-technológiák esetében is.

⁴ Itt a nagy adatok és a mesterséges intelligencia általi felhasználásuk bemutatása csak leíró jellegű, és nem megy bele a rendelkezésre álló adatok különböző formáinak mélyebb vizsgálatába, mint a statisztikai adatok, strukturális adatok vagy metaadatok.

⁵ Augusztusban például az 2010, amerikai hadsereg több mint egy percig 30 és 23 mérföldig tartó tesztrepülés során elvesztette az irányítást egy helikopteres drón felett. A drón Washington DC felé kanyarodott, megsértve a Fehér Ház és más kormányzati eszközök védelmére szolgáló légtérkorlátozásokat (Bumiller, 2010; Lin et al., 2011).

és ez a kérdés közvetlenül kapcsolódik a rendszerek biztonságának és feltörésének kérdéséhez. A mesterséges intelligencia rendszerek nagy mennyiségű érzékeny adatot tárolnak, ezért a bűnözők vagy egyszerűen csak rosszindulatú személyek által elkövetett visszaélésekkel szembeni biztonságuk kérdése is alapvető fontosságú.

A felelősséghez és a biztonsághoz kapcsolódik a mesterséges intelligencia rendszerek hibás működéséért való felelősség kérdése. Mint korábban említettük, a mesterséges intelligencia rendszerek meghibásodása veszélyes következményekkel járhat a felhasználók vagy az ügyfelek számára (az ügyvédeknek szánt technológiák esetében). Ugyanakkor az ilyen rendszerek összetettsége miatt nem biztos, hogy egyértelmű, hogy a rendszerek elfogultsága és hibái esetén ki a felelős, az ügyvéd vagy a bíró, aki az alkalmazás mellett döntött, vagy a rendszert kifejlesztő harmadik fél (Lupo, 2018). Ez a kérdés az ügyvédek és az ügyvédeknek szolgáltatást nyújtó harmadik felek közötti kapcsolatot érintheti. Minden ügyvédnek (bármely igazságszolgáltatási rendszerben) be kell tartania a szakmai magatartási szabályokat (deontológia). Ezért azért, hogy harmadik felek mesterséges intelligenciát fejlesszenek ki az ügyvédek számára, fennállhat annak a veszélye, hogy befolyásolják az ügyvédek deontológiájának való megfelelését (például érzékeny személyes adatok nyilvánosságra hozatala). Ebből következik, hogy egyrészt a harmadik feleknek figyelembe kell venniük annak lehetőségét, hogy a kifejlesztett rendszerek nem felelnek meg az ügyvédi magatartási szabályoknak. Másrészt az ügyvédeknek a rendszerek megvásárlása vagy használata előtt ellenőrizniük kell, hogy azok nem befolyásolják-e a deontológiájának való megfelelésüket.

A felelősség szempontja azokra a polgárookra is vonatkozik, akiket egy elhibázott, hibás vagy elfogult rendszeren alapuló bírósági döntés érint. Ebben az esetben a polgároknak joguk van a "hatékony jogorvoslathoz".⁶ Ez azonban különösen nagy kihívást jelent a mesterséges intelligencia technológiákkal támogatott döntés által érintett személyek számára, a döntés átláthatatlansága és a hibákért való felelősséggel kapcsolatos bizonytalanságok miatt (Contini, 2019; Abney és Bekey, 2011).

Ezek a szempontok elismerik, hogy a mesterséges intelligencia rendszereket alkalmazó igazságügyi szakembereknek képesnek kell lenniük ellenőrizni azok működését és az eljárási szabályoknak való megfelelését. Ezen ellenőrzések elvégzéséhez azonban az igazságügyi szakembereknek meg kell érteniük a rendszer működését, és következésképpen olyan szintű technológiai ismeretekkel kell rendelkezniük, hogy azok ne szóródjanak szét az ügyvédek és a bírák között. Ez az igazságszolgáltatásban a mesterséges intelligencia alkalmazásának egy további következményét vezeti be: "kompetencia".

Az ügyvédi magatartási szabály egyik alapelve a "kompetens képviselő": ez megköveteli, hogy az ügyvédek rendelkezzenek a képviselőhöz ésszerűen szükséges jogi ismeretekkel, készséggel és felkészültséggel (Davis, 2009). Ezen túlmenően az ügyvédeknek lépést kell tartaniuk a jog változásaival. Ezért valószínűsíthető, hogy a kompetencia elve kiterjedhet a mesterséges intelligencia használatára is, így az ügyvédeknek nemcsak az általuk alkalmazott technológia technikai aspektusait kell megérteniük, hanem a kapcsolódó etikai következményeket is (beleértve a mesterséges intelligencia esetleges elfogultságát és korlátait, valamint a titoktartási aggályokat). Tekintettel arra, hogy az ügyvédek között nincs elterjedt tudás a mesterséges intelligenciával kapcsolatban, az olyan tudósok, mint Simon (2018) azt javasolják, hogy az ügyvédeket olyan szakértőkkel kell támogatni, akik ellenőrzik a rendszert, és kétszeresen is ellenőrzik a mesterséges intelligencia technológia kimeneteit a rendszer segítségével folytatott eljárások kimeneteivel összehasonlítva. A kellő szakértelem szempontja kapcsolódik az őszinte tanácsadás elvéhez is, amelyet az ügyvédeknek az ügyfeleknek kell nyújtaniuk (Lupo, 2018; Simon, 2018). Az ügyvédi deontológia azt irányozza elő, hogy az ügyvéd világosan és érthetően közli az ügyféllel egy ügy vagy eljárás minden szempontját, beleértve a kockázatokat, a lehetséges kimeneteket és a számlázást. Ez tekintetbe veheti a mesterséges intelligencia technológiák

használatának az ügyfélre gyakorolt visszahatását is. Ebből következik, hogy a mesterséges intelligencia technológiákkal támogatott ügyvédnek képesnek kell lennie arra, hogy őszinte tanácsot adjon az ügyfélnek a mesterséges intelligencia alkalmazásával kapcsolatos előnyökről, hátrányokról és kockázatokról.

⁶ Az Emberi Jogok Európai Chartájának 47. cikke rögzíti a hatékony jogorvoslathoz és a tisztességes eljáráshoz való jogot: *"Mindenkinek, akinek az Unió joga által biztosított jogait és szabadságait megsértették, joga van ahhoz, hogy az e cikkben meghatározott feltételek mellett bíróság előtt hatékony jogorvoslattal éljen. Mindenkinek joga van ahhoz, hogy a törvény által előzetesen létrehozott független és pártatlan bíróság ésszerű időn belül tisztességes és nyilvános tárgyalást tartson. Mindenkinek lehetősége van arra, hogy tanácsot, védelmet és képviseletet kapjon"* (Európai Unió Alapjogi Chartája).

A mesterséges intelligencia technológiák használatának másik következménye a polgárok "igazságszolgáltatáshoz való egyenlő hozzáférése". Az egyenlő hozzáférés alapvető igazságszolgáltatási érték (Cappelletti, 1978; Sandefur, 2011; Sherman, 2013; ENCJ, 2013). Az Igazságszolgáltatási Tanácsok Európai Hálózata szerint a bírácoknak és a bíróságoknak úgy kell folytatniuk tevékenységüket, hogy minden polgár számára garantálják az egyenlő hozzáférést (ENCJ, 2013). Ebből következően az igazságszolgáltatási rendszereknek nem szabad megakadályozniuk az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférést, például nem, szexuális irányultság, földrajzi elhelyezkedés, vallás, képviseleti jog, fogyatékoság stb. alapján. (Staats et al., 2005). Egyes tudósok arra helyezik a hangsúlyt, hogy a DoNotPayhez⁷ hasonló önsegítő jogi szolgáltatásokat támogató mesterséges intelligencia csökkentheti a jogi képviselethez való hozzáférés akadályait (Prillaman, 2000). Az önképviseletet ellátó peres felek számára a mesterséges intelligenciával kapcsolatos technológiák kevésbé költségesek lehetnek az "emberi" ügyvédhez képest. A technológiai műveltség hiányos elterjedése azonban akadályozhatja az ilyen típusú technológiák fejlesztésével kapcsolatos előnyöket. Másrészt az önképviseleti peres felek számára készült mesterséges intelligencia-technológiák az eljárásoknak csak korlátozott hányadát fedik le (mivel elsősorban olyan egyszerű eljárásokra összpontosítanak, amelyek nem igényelnek ügyvédi támogatást, mint közigazgatási bírságok).

Más szinten, egyes tudósok szerint az itt tárgyalt, ügyvédek támogató mesterséges intelligencia technológiák is pozitívan befolyásolhatják az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférést a képviselet költségeinek csökkentésével (Morgan et al., 2018). Azáltal, hogy az AI felgyorsítja az ügyvédi munkát, és olyan időigényes tevékenységeket végez, amelyeket általában "emberi" ügyvédek végeznek, hozzá kell járulnia az ügyfelek költségeinek csökkentéséhez. Az AI-technológiák azonban nem könnyen hozzáférhetőek az ügyvédek számára, mivel e rendszerek használatához szükséges kompetenciák típusa és mennyisége miatt. E kompetenciák megszerzése az ügyvédek számára költséges, és ez inkább a nagy ügyvédi irodáknak kedvezhet, mint az egyéni ügyvédeknek (Lupo, 2018; Moss, 2016). Következésképpen az ügyvédek számára "költséges" mesterséges intelligencia rendszerek kifejlesztése ahelyett, hogy pozitív hatással lenne az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférésre, inkább akadályozhatja a hozzáférést (Brescia et al., 2014).

A mesterséges intelligencia rendszerek igazságszolgáltatásban való alkalmazásával kapcsolatos néhány következtetés csak a bírác vagy más igazságszolgáltatási intézmények, például a rendőrség által használt rendszerekre vonatkozik, és a jogállamiság általános értékére utal.

Az egyik következmény az elszámoltathatóság alapvető jogállami értékét érinti. Az elszámoltathatóság az a mechanizmus, amellyel a bíróságok és az igazságszolgáltatás tevékenységét a jogállami értékek tiszteletben tartása és a hatékonyság szempontjából ellenőrzik (Waterman és Henshon, 2008). Az elszámoltathatóság azt jelenti, hogy a bírácoknak felelősséggel kell tartozniuk tetteikért a bírói hatalmat ellensúlyozó jogi és politikai intézmények előtt (Contini és Mohr, 2008; Latour, 2002; Simon et al., 1961). Tekintettel az igazságszolgáltatásban alkalmazott mesterséges intelligencia rendszereket érintő főbb problémákra, valószínűsíthető, hogy a mesterséges intelligenciát is számon kell tartani. Ez magában foglalhatja például egy független harmadik fél bevonását, amely az ellenőrzés és a megfigyelés különböző típusait működteti annak érdekében, hogy megvédje az igazságszolgáltatást és az érintett polgárokat a rendszerek hibáitól, elfogultságaitól és a biztonság megszűnésétől.

Továbbá az igazságügyi intézmények által használt mesterséges intelligencia is befolyásolhatja az átláthatóságot. Az átláthatóságot a jogállamiság egyik alapvető értékének tekintik (Lupo, 2019). Az átláthatóság a felek és a nyilvánosság számára az igazságszolgáltatási eljárásokkal, jogokkal és normákkal kapcsolatos információk terjesztésére vonatkozik (Lupo, 2019; Wallace, 2003). Az információterjesztés több csatornán keresztül történhet, például nyilvános meghallgatások, a média, jelentések, az információk felhasználása és a kommunikációs technológiák révén. Az átláthatóság azt is magában foglalja, hogy a

normákkal és eljárásokkal kapcsolatos információk hozzáférhetőek-e, ami a bonyolult jogi szakzsargon miatt nem mindig valósul meg (Sherman, 2013). Mindezek alapján a mesterséges intelligencia eszközein alapuló igazságügyi döntéshozatalnak az érintett állampolgárok számára egy

^{7 A} DoNotPay egy ingyenes chatbot, amely mesterséges intelligencia alapú jogi tanácsadást és szolgáltatásokat kínál. A chatbot úgy működik, hogy egy sor alapvető kérdést tesz fel (mint a követelés leírása). A szolgáltatás elkészíti a szükséges dokumentumokat, és elküldi azokat a bíróságra. Kezdetben az USA egyes államaiban a parkolójegyek vitatására hozták létre, idővel azonban egyre összetettebbé vált, hogy több államban (az USA mind az 50 államában támogatott) és többféle kérdésben - például ingadozó repülőjegyárak, adatvédelmi incidensek, késedelmes csomagkézbesítés és tisztességtelen banki díjak - jogi tanácsadást nyújtson (Morgan et al., 2018).

megfelelő mennyiségű információ az eljárásról és a döntés meghozatalának módjáról. Kérdéses azonban az ilyen típusú információk hozzáférhetősége, mivel azok nehezen érthető technológiai előírásokat tartalmazhatnak.

A mesterséges intelligencia igazságszolgáltatásban való alkalmazásának további következménye különösen az olyan prediktív elemző eszközök, mint a COMPAS, amelyeket a kockázatértékeléshez és a vádlottat érintő döntések támogatásához használnak. A szakirodalom szerint az AI kockázatértékelési eszközök javíthatják a döntések pártatlanságát, mivel az emberi döntéshozatalt befolyásoló szokásos torzítások (pszichológiai vagy környezeti torzítások) hiányoznak (Simshaw, 2018). Ettől eltérően a kockázatértékelésre szolgáló mesterséges intelligencia alapú prediktív analitika az etnikai és faji háttér tekintetében nagymértékben előítéletes lehet (Chouldechova, 2017). Ezeket a rendszereket a múltbeli döntések és a meglévő rendőrségi és igazságügyi adatbázisok archiválásával "képzik". Ennek következtében a rendszerek szándékos vagy nem szándékos rendszerszintű emberi elfogultságokat tartalmazhatnak. Ezenkívül a prediktív analitikát befolyásolhatják az eredményeiket befolyásoló tényezők. Egyes prediktív technológiák a bűnügyi kockázatot a lakcímhez, az életkorhoz, a családi származáshoz, a kisebbségi csoporthoz tartozáshoz kapcsolódó tényezőkkel hozzák összefüggésbe; ezért valószínűsíthető, hogy a magas bűnügyi kockázatot a kisebbségekhez való tartozáshoz társíthatja (Hall és Gill, 2017). A Pro-publica tanulmánya értékelte az említett eszközök képességét a jövőbeli bűncselekmények előrejelzésére és a bűnügyi kockázatok felmérésére: a tanulmány szerint az eszközök rendkívül megbízhatatlanok, és elfogultak a kisebbségi csoportok felé (Chouldechova, 2017).

Ez a szakasz elismeri a mesterséges intelligencia igazságszolgáltatásban való alkalmazásával kapcsolatos számos etikai és jogállami következményt. A mesterséges intelligencia lehetséges hatásai az olyan értékekre, mint az elszámoltathatóság és az átláthatóság, vagy a jogászok deontológiai szabályaira, mint a "megfelelő kompetencia", azt sugallják, hogy olyan normatív keretekre van szükség, amelyek támogatják a mesterséges intelligencia igazságszolgáltatásban való alkalmazását fegyelmező igazságügyi értékek tiszteletben tartását.

A következő szakasz a magán- és közintézmények számos kísérletét tárgyalja a mesterséges intelligencia általános és az igazságszolgáltatási rendszerekre vonatkozó alkalmazásának fegyelmezésére. A szakasz elismeri, hogy az államoknak és a nemzetközi intézményeknek intenzívebb erőfeszítéseket kell tenniük a mesterséges intelligencia igazságszolgáltatásban való alkalmazásának kötelező fegyelmezésére, ezáltal korlátozva az alapvető igazságszolgáltatási értékekre gyakorolt lehetséges következményeket.

4. Ai fegyelmezése az igazságszolgáltatásban

Mint láttuk, a mesterséges intelligencia bevezetését az igazságszolgáltatási rendszerekben és az igazságügyi szakemberek általi használatát nem lehet elemezni anélkül, hogy figyelembe ne vennénk a jogállamiság alapjául szolgáló normák és értékek összetett infrastruktúrájára gyakorolt hatásukat. Az igazságszolgáltatási eljárások digitalizálására vagy az ügyvédi rutinok támogatására szolgáló "egyszerű" IKT-eszközök bevezetése is összefonódik a normákból, eljárásokból, rutinokból, szereplőkből, készségekből álló komplex szociotechnikai kontextussal (Velicogna, 2007; Contini és Mohr, 2008). A normatív keretekre, a szociotechnikai infrastruktúrára és potenciálisan a jogállami értékekre gyakorolt hatásuk miatt az IKT-k bevezetése az igazságszolgáltatásban általában normák bevezetésével vagy a meglévő normák módosításával párosul (Contini és Mohr, 2008). A mesterséges intelligencia esetében, mivel csak a közelmúltban és alig terjedt el, nincs olyan sok normatív keret, amely fegyelmezi e technológiák alkalmazását számos kontextusban és az igazságszolgáltatási rendszerek sajátosságai között. Mindazonáltal a mesterséges intelligencia elterjedésének lehetséges negatív következményei biztosítják, hogy a különböző szereplők - nemzetközi szervezetek, kutatóközpontok vagy akár magáncégek - megpróbálják áthidalni a

normatív úrt a mesterséges intelligencia alkalmazására vonatkozó normatív keretek kidolgozásával.

Annak vizsgálata érdekében, hogy a mesterséges intelligencia igazságszolgáltatási rendszerekben való felhasználását hogyan fejelezzük, ez a szakasz a normatív keretek széles skálájára összpontosít, különös tekintettel arra, hogy az előző szakaszban felsorolt és tárgyalt értékek és elvek közül melyek azok, amelyek védelmet nyújtanak a mesterséges intelligencia lehetséges elfogultságaival szemben. Az elemzett keretek között szerepelnek magánvállalatok által kidolgozott keretek, nemzetközi szervezetek, tudományos fórumok, bizottságok és konferenciák, uniós és tagállami

parlamentek (a vizsgált keretek listáját lásd **az 1. táblázatban**). Az elemzés nem korlátozódik kifejezetten a mesterséges intelligencia igazságszolgáltatásban való felhasználását fegyelmező keretekre. Ennek célja, hogy szélesebb spektrumot nyújtson a mesterséges intelligencia szabályozásának témájában, mivel csak kevés keretrendszer készült kifejezetten az igazságszolgáltatásban alkalmazott mesterséges intelligencia fegyelmezésére.

Három elemzett keretrendszer egy nemzetközi fórum vagy szövetség keretében folytatott vita eredményeként jött létre:

1. A mesterséges intelligencia etikájáról és adatvédelméről szóló 40th nyilatkozat;⁸
2. Az ACM etikai és szakmai magatartási kódexe;⁹
3. A barcelonai nyilatkozat.¹⁰

Az elsőként említett keretrendszer az adatvédelmi biztosok 40. nemzetközi konferenciájának eredménye, amelyen három fő testület működött együtt: Commission Nationale de l'Informatique et des Libertés (CNIL), Franciaország; Európai Adatvédelmi Biztos (EDPS), Európai Unió; Garante per la protezione dei dati personali, Olaszország. A második említett keretrendszert az Association for Computing Machinery (ACM) dolgozta ki, amely egy olyan oktatási és tudományos számítástechnikai társaság, amely a számítástechnikát mint tudományt és szakmát előmozdító forrásokat biztosít. Végül a barcelonai nyilatkozatot a "B-Debate" nemzetközi tudományos vitaközpont (Cataluña, Spanyolország) által szervezett nemzetközi tudományos vita eredményeként dolgozták ki.

Ami a mesterséges intelligencia lehetséges hatásait illeti a szakaszban bemutatott értékekre, a barcelonai nyilatkozat kivételével³, az idézett keretrendszerek az adatok és a magánélet védelmét ajánlják. Különösen az etikáról és az adatvédelemről szóló nyilatkozat értékeli, hogy a mesterséges intelligencia megvalósítása során *"a kifejlesztett rendszer típusával arányos technikai és szervezési intézkedéseknek és eljárásoknak biztosítaniuk kell, hogy az érintettek magánéletét és személyes adatait tiszteletben tartsák, mind a feldolgozás eszközeinek meghatározásakor, mind az adatfeldolgozás pillanatában"*. Mind az etikai és adatvédelmi nyilatkozat, mind az ACM-nyilatkozat az átláthatóság és az elszámoltathatóság elveinek védelmét írja elő; továbbá olyan szempontokat is figyelembe vesznek, mint a felhasználókat és általában a polgárokat érintő elfogultságok elleni jogorvoslatok szükségessége, valamint a titoktartás szempontja (lásd a 3. szakaszt). A barcelonai nyilatkozat ettől eltérően figyelembe veszi az elszámoltathatósági intézkedések fontosságát és a rendszerek megbízhatóságának szempontjait, valamint a tervezők és a gyártók felelősségét az elfogultságok vagy hibák esetén. Az igazságszolgáltatás szempontjából is érdekes módon a barcelonai nyilatkozat hangsúlyozza a munka automatizálásának és a különböző ágazatokban a munkahelyek ebből következő potenciális megszűnésének lehetséges kockázatait. Ez a szempont az igazságszolgáltatási rendszereket és különösen az ügyvédek is érintheti. Az ügyvédi mesterséges intelligenciát alkalmazó rendszerek többsége ugyanis olyan rutinfeladatok ellátására szolgál, amelyek nagy mennyiségű adat és dokumentum feldolgozásával kapcsolatosak. A Luminance AI-technológiát például főként átvilágításhoz használják, vagyis ahhoz a vizsgálathoz, amelyet egy vállalkozás általában egy megállapodás vagy szerződés megkötése előtt végez (Roodman, 2012). Ez a feladat a dokumentáció elemzését irányozza elő, amelyet általában az ügyvédi irodákban gyakorolnak végeznek. E feladat elvégzésével a gyakorolók korábban elsajátították a szakma gyakorlásához szükséges készségeket (mindenekelőtt az átvilágítás területén). Ezért a gyakorolók munkáját helyettesítő mesterséges intelligencia-technológiák, mint például a Luminance elterjedése csökkentheti ezeket a fontos képzési alkalmakat a jog területén.

A vizsgált keretrendszerek közül hármát tudományos egyesületek vagy kutatóközpontok dolgoztak ki:

1. Asilomar AI alapelvek;¹¹

- ⁸ https://icdppc.org/wp-content/uploads/2018/10/20180922_ICDPPC-40th_AI-Declaration_ADOPTED.pdf
- ⁹ <https://www.acm.org/code-of-ethics>
- ¹⁰ https://www.bdebate.org/sites/default/files/barcelona-declaration_v7-1-eng.pdf

2. A Japán Mesterséges Intelligencia Társaság etikai irányelvei;¹²
3. Az EPSRC robotika alapelvei.¹³

Az Asilomar AI-elveket a 2017-es Asilomar-konferencia keretében dolgozták ki, amelyet az Élet Jövője Intézet szervezett, és amelyen az akadémiai és ipari AI-kutatók, valamint a közgazdaságtan, a jog, az etika és a filozófia vezetői vettek részt. A Japán Mesterséges Intelligencia Társaság etikai irányelveit a társaság etikai bizottsága dolgozta ki, amelyet szakértők egy csoportja alkotott azzal a céllal, hogy feltárja a mesterséges intelligencia kutatása/technológiája és a társadalom közötti kapcsolatot és annak lehetséges következményeit. Az EPSRC robotikai alapelveit az EPSRC (a Mérnöki és Fizikai Tudományos Kutatási Tanács) dolgozta ki a technológia, az ipar, a művészetek, a jog és a társadalomtudományok világából érkező szakértők bevonásával. Mindhárom keretrendszer hangsúlyozza az elszámoltathatóság fontosságát, és a rendszerek működése feletti ellenőrzés formáit irányozza elő. Az Asilomar-elvek és a JSAI etikai iránymutatásai a mesterséges intelligencia elfogultságai elleni jogorvoslatok fontosságát is értékelik. Ezenkívül mindkét keretrendszer az átláthatóságra összpontosít: az Asilomar charta különösen két alapelvet értelmez: 1. A kudarcok átláthatósága: Ha egy mesterséges intelligencia rendszer kárt okoz, meg kell tudni állapítani, hogy miért; 2. Igazságügyi átláthatóság: Az autonóm rendszer igazságügyi döntéshozatalban való bármilyen részvételének kielégítő, az illetékes emberi hatóság által ellenőrizhető magyarázatot kell adnia.

Érdekes módon az Asilomar-elvek és az EPSRC-elvek is aggodalmakat fejeznek ki a munka automatizálásával és a munkavállalók védelmének szükségességével kapcsolatban a munkahelyek esetleges megszűnésével szemben. A három keretrendszer közül csak a JSAI iránymutatásai összpontosítanak az adatok és a magánélet védelmével kapcsolatos szempontokra. A JSAI bevezet egy másik szempontot, amelyet korábbi elemzésünkben (3. szakasz) nem vettünk figyelembe, és amely a szellemi tulajdon védelmére vonatkozik: *"a mesterséges intelligencia fejlesztése nem okozhat kárt másoknak mások tulajdonát képező információk vagy tulajdonságok megsértésével"*. A szellemi tulajdon megsértésének szempontja nyilvánvalóan vonatkozik az igazságügyi szakemberek által felhasználandó mesterséges intelligencia-rendszerek fejlesztésére is.

A mesterséges intelligencia fejlesztését és használatát szabályozó normatív kereteket olyan emberi jogi nemzetközi nem kormányzati szervezetek is kidolgozták, mint a Human Rights Watch. Ez a New York-i székhelyű szervezet országos szakértők, jogászok, újságírók bevonásával kutatást és érdekérvényesítést folytat az emberi jogokkal kapcsolatban. A szervezet kidolgozta a Torontói Nyilatkozatot¹⁴ (*"Az egyenlőséghez és a megkülönböztetésmentességhez való jog védelme a gépi tanulási rendszerekben"*), egy olyan iránymutatást, amely felhívja a figyelmet a nemzetközi emberi jogi jogszabályok és normák vonatkozó és jól bevált keretére, és célja, hogy feltárja a mesterséges intelligencia és a gépi tanulási technológia által okozott károkat az egyének megkülönböztetés elleni védelme, a befogadás, a sokszínűség és a méltányosság előmozdítása, valamint az egyenlőség védelme érdekében. Az előző szakaszban tárgyalt értékeket érintő lehetséges károk közül ez a keretrendszer elsősorban az adatok és a magánélet védelmére, valamint a rendszerek elfogultságai elleni jogorvoslatokra összpontosít. Ezen túlmenően a keretrendszer bevezeti az egyenlő hozzáférés és a megkülönböztetésmentesség elvét is, olyan értékeket, amelyeket - mint láttuk - érinthet a mesterséges intelligencia bevezetése az igazságszolgáltatásban (lásd a COMPAS-ügyet a 3. szakaszban). A keretrendszer kimondja, hogy *"az új technológiák alkalmazása során mind az állami, mind a magánszektor szereplőinek valószínűleg új utakat kell majd találniuk az emberi jogok védelmére, mivel az egyenlőség és a képviselői csoportok új kihívásai merülnek fel. Ezen túlmenően a strukturális megkülönböztetés meglévő mintái megismétlődhetnek és súlyosbodhatnak olyan helyzetekben, amelyek e technológiák sajátosságai - például a gépi tanulás -"*

¹¹ <https://futureoflife.org/ai-principles/>

¹² <http://ai-elsi.org/wp-content/uploads/2017/05/JSAI-Ethical-Guidelines-1.pdf>

¹³ <https://epsrc.ukri.org/research/ourportfolio/themes/engineering/activities/principlesofrobotics/>

¹⁴ https://www.accessnow.org/cms/assets/uploads/2018/08/The-Toronto-Declaration_ENG_08-2018.pdf

A mesterséges intelligencia tervezésével és fejlesztésével foglalkozó magánvállalatok is azon dolgoznak, hogy iránymutatások és irányelvek kidolgozásával fegyveljék e rendszerek használatát. Az itt elemzett keretrendszer a Phrasee's AI Ethics Policy¹⁵, amely egy "gyakorlatias, konkrét és explicit" etikai elvekből álló lista, amely a mesterséges intelligencia alkalmazásával kapcsolatos lehetséges kérdésekkel foglalkozik. Azon értékek közül, amelyeket elemzésünk szerint befolyásolhat a mesterséges intelligencia igazságszolgáltatásban való alkalmazása, az említett keretrendszer csak az e rendszerek használatából származó lehetséges diszkriminációval foglalkozik: a vállalat vállalja, hogy "eltávolítja az előítéleteket az adathalmazából, és biztosítja az általánosított modellt". A keretrendszer - és ez az igazságügyi kontextus számára is fontos fogalmat vezet be - a dokumentumban megfogalmazott elvek alkalmazásának nyomon követésére szolgáló mechanizmusok kidolgozásának fontosságára is összpontosít.

Bár az EU-ban nincs kifejezetten a mesterséges intelligencia tervezésére és fejlesztésére vonatkozó kötelező szabályozás, több uniós intézmény is dolgozik a kérdés fegyvelésén, különböző eredményekkel és formákkal.

Az Európai Parlament és különösen a Jogi Bizottság 2016-ban elkészítette az Európai polgári jogi szabályok a robotikában¹⁶ című tanulmányt, amely jogi és etikai szempontból értékeli és elemzi a robotikára vonatkozó számos jövőbeli európai polgári jogi szabályozást, és javaslatot tesz az e rendszerek alkalmazására vonatkozó elvekre és ajánlásokra. A dokumentum a Jogi Bizottságon belül 2015-ben létrehozott munkacsoport tevékenységének eredményeként készült, amelynek elsődleges célja az volt, hogy "európai" polgári jogi szabályokat dolgozzon ki ezen a területen (*lege ferenda*). A keretrendszer három olyan szempontot vesz figyelembe, amelyek alapvető fontosságúak lehetnek a mesterséges intelligencia igazságszolgáltatásban való alkalmazása szempontjából (lásd a 3. szakaszt), vagyis az adatok és a magánélet védelmének, a rendszerek megbízhatóságát és a felhasználók egyenlő hozzáférését. Ami az utóbbi ajánlást illeti, a dokumentum kimondja, hogy "a technológiai előnyöknek mindenki számára nyitva kell állniuk, mivel az európai jogszabályok a szolidaritás, az egyenlőség és a méltányosság elveiben rögzítik". Érdekes, hogy a keretrendszer rávilágít a mesterséges intelligencia rendszerek alkalmazása által a szabadsággal kapcsolatos kockázatokra. A szerzők szerint az Európai Unió 2000. december 7-i Alapjogi Chartájának 6. cikkére tekintettel, amely kimondja, hogy "mindenkinek joga van a szabadsághoz és a személyi biztonsághoz", meg kell akadályozni az ilyen rendszerek által okozott szabadságkockázatokat. Egy másik ajánlás a "gondozás megtagadására" vonatkozik. A keretrendszer legtöbb szakasza az egészségügyi ellátásban alkalmazott mesterséges intelligenciára és robotokra összpontosít, és ezért hangsúlyt fektet annak fontosságára, hogy a betegek biztosítani kell a jogot, hogy visszautasíthassa az ellátást, ha mesterséges intelligenciával működő rendszer vagy robot üldözi, tiszteletben tartva a szabadsághoz és a méltósághoz való jogot. Ez az elv átvihető az igazságszolgáltatásra, értékelve, hogy egy állampolgárnak vagy egy vádlottnak joga van visszautasítani, hogy egy mesterséges intelligenciával működő rendszer által követett automatizált döntés befolyásolja az eljárást.

A mesterséges intelligenciára összpontosító keretrendszerek közül csak néhány foglalkozik kifejezetten az igazságszolgáltatásban alkalmazott mesterséges intelligenciával. Említésre méltó keret a CEPEJ (az Európa Tanács igazságszolgáltatás hatékonyságával foglalkozó európai bizottsága) által 2019-ben kidolgozott keret: "A mesterséges intelligencia igazságügyi rendszerekben és azok környezetében történő felhasználásának európai etikai chartája"¹⁷. A charta a jogtól a technológián át a filozófiáig különböző területek nemzetközi szakértőinek bevonásával készült, és célja, hogy olyan elveket javasoljon, amelyeket az emberi jogok európai egyezményével és a személyes adatok védelméről szóló egyezményrel összhangban támogatni kell a mesterséges intelligencia igazságszolgáltatásban való alkalmazása során. A dokumentum öt alapvető határoz meg:

1. Az alapvető jogok tiszteletben tartása;

¹⁵ <https://phrasee.co/support/ai-ethics/>

¹⁶ [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2016/571379/IPOL_STU\(2016\)571379_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2016/571379/IPOL_STU(2016)571379_EN.pdf)

¹⁷ <https://www.coe.int/en/web/cepej/cepej-european-ethical-charter-on-the-use-of-artificial-intelligence-ai-in-judicial-systems-and-a-kornyezetuk>

2. A megkülönböztetésmentesség elve;
3. A minőség és a biztonság elve;
4. Az átláthatóság elve;
5. "Felhasználói ellenőrzés alatt" elv.

Nyilvánvaló, hogy a charta figyelembe veszi a 3. szakaszban tárgyalt, a mesterséges intelligencia igazságszolgáltatásban való alkalmazásának kockázataival kapcsolatos szinte valamennyi szempontot (lásd a táblázatot¹). Ugyanakkor kihagyja az elszámoltathatósági mechanizmusok fontosságát, a rendszerek hibája elleni jogorvoslatok szükségességét, a titoktartás tiszteletben tartását (az ügyvédek által alkalmazott mesterséges intelligencia rendszerekkel kapcsolatban), a rendszerek használatához szükséges megfelelő szakértelem fontosságát, valamint az egyenlő hozzáférés értékét.

Tab.1.a Framework Documents and Principles					
	<i>Declaration on ethics and Data Protection in AI</i>	<i>ACM Code of Ethics and Professional Conduct</i>	<i>Barcelona Declaration</i>	<i>Asilomar principles</i>	<i>CEPEJ CHARTER</i>
<i>Institution that drafted the document</i>	40th International Conference of Data Protection	Association for Computing Machinery (ACM)	B-Debate	Asilomar conference	Council of Europe European Commission for the efficiency of justice
<i>Type of document</i>	Declaration	Code of Ethics	Declaration of principles	List of principles	Charter and study on AI in justice
Privacy and Protection of data	X	X			X
Remedies against biases	X	X			
Transparency	X	X		X	X
Confidentiality		X			
Accountability	X	X	X	X	X
Competence	X	X			
Reliability			X		
Responsability			X	X	
Safety				X	X
Discrimination					X
Equal Access					
Other	Human rights		Protect against automatization	Human rights	Human rights
Note: Framework documents, institutions that drafted the document, principles.					

Tab.1.b Framework Documents and Principles					
	<i>European Civil Law Rules in Robotics</i>	<i>The Japanese Society for Artificial Intelligence Ethical Guidelines</i>	<i>Phrasee Ethical Guidelines</i>	<i>EPSRC Ethical Guidelines</i>	<i>Toronto Declaration</i>
Institution that drafted the document	EU parliament (Committee on Legal Affairs)	Japanese Society for Artificial Intelligence (Ethics Committee)	Phrasee AI company	Engineering and Physical Science Research Council	Human Rights Watch
Type of document	Study and set of rules	Ethical Guidelines	Ethical Guidelines	Ethical Guidelines	Declaration
Privacy and Protection of data	X	X			X
Remedies against biases					X
Transparency		X			
Confidentiality					
Accountability		X			
Competence					
Reliability					
Responsability	X	X		X	
Safety				X	
Discrimination		X	X		X
Equal Access	X	X			X
Other	Refusal of care	Intellectual property	Monitoring application, respect vulnerables	Human rights, protecting from harm	Human rights
Note: Framework documents, institutions that drafted the document, principles.					

Az előző vita elismeri, hogy számos intézmény foglalkozik a mesterséges intelligencia növekvő alkalmazásának fegyelmezésével számos területen, nem kötelező érvényű keretdokumentumokkal, amelyek fedezik a normák hiányát uniós és nemzetközi szinten. Érdekes azonban elmondani, hogy a nemzeti kormányok és parlamentek fokozatosan figyelembe veszik a mesterséges intelligencia fejlesztésével és alkalmazásával kapcsolatos potenciális kockázatokat, az e kérdéseket fegyelmező törvények kidolgozásával és jóváhagyásával. Franciaországban például egy törvény 2016 a mesterséges intelligencia alkalmazásával kapcsolatos egyik alapvető szempontra, az adatvédelemre összpontosít. A digitális köztársaságról szóló 2016. évi törvény előírja, hogy a bírósági döntéseket minden esetben nyílt adatok formájában, ingyenesen és az érintett személyek magánéletének tiszteletben tartása mellett kell terjeszteni. A törvény azt is előírja, hogy az adott személyre vonatkozó adatok nyilvános hozzáférhetőségét elemzésnek kell megelőznie.

az érintett személy újbóli azonosításának kockázata. Olaszországban egy törvényerejű rendelet¹⁸ szabályozza a mesterséges intelligencia eszközeinek a bírósági döntéshozatalban való használatát, és a következő normákat állapítja meg:

1. A kizárólag automatizált feldolgozáson alapuló döntések, beleértve a profilalkotást is, tilosak, kivéve, ha az Európai Unió joga vagy külön jogszabályi rendelkezések ezt engedélyezik;
2. A jogszabályi rendelkezéseknek megfelelő garanciákat kell nyújtaniuk az érdekelt fél jogai és szabadságai számára. Minden esetben garantált az adatkezelő emberi beavatkozáshoz való joga;
3. Az Európai Unió Alapjogi Chartájának 21. cikkében foglalt tilalom sérelme nélkül tilos a természetes személyekkel szembeni, 9az uniós rendelet cikkében említett személyes adatok egyes kategóriái alapján történő megkülönböztetés céljából történő profilalkotás.

5. Záró megjegyzések az elemzés eredményeiről

Az ebben a tanulmányban nyújtott elemzés lehetővé tette, hogy feltárjuk a mesterséges intelligencia alkalmazásának főbb következményeit az igazságszolgáltatásban dolgozók támogatására, megmutatva, hogy ezek eredendően etikai jellegűek, és hatással vannak a polgárok alapvető jogaira és a jogállamisággal kapcsolatos alapvető igazságszolgáltatási értékekre. Ez a szempont egyrészt azt jelenti, hogy a mesterséges intelligenciát illetően az ügyvédek esetében nem kívánatos a szabad piacra bízni a mesterséges intelligencia rendszerek fejlesztésének és használatának szabályozását; másrészt pedig azt, hogy a mesterséges intelligenciát illetően az igazságszolgáltatásban meg kell védeni azokat a polgárokat, akiknek felperesként vagy alperesként kell foglalkozniuk az igazságszolgáltatással, és akiket a mesterséges intelligencia rendszerek által különböző mértékben befolyásolt döntések érinthetnek. Amint láttuk, ezek a kérdések jelentős aggodalomra adnak okot többféle szereplő számára, a magánvállalatoktól a nemzetközi fórumokig, a kutatóközpontoktól a nonprofit nemzetközi szervezetekig, amelyek megpróbálták szabályozni a mesterséges intelligenciát és megelőzni az alkalmazásával kapcsolatos kockázatokat számos kontextusban, nem kötelező erejű, chartákba, elvekbe vagy iránymutatásokba foglalt normák kidolgozásával. E szabályozási kísérletek nyilvánvaló tévedése, hogy a keretrendszerek nem kötelező érvényűek, és csak ajánlásokat jelentenek, amelyeket a szereplők szabadon követhetnek vagy nem követhetnek. A 4. szakaszban ismertetett normatív keretek elemzése lehetővé teszi továbbá annak megállapítását, hogy minden egyes keretrendszer csak a mesterséges intelligencia felhasználásának kockázataival kapcsolatos szempontok egy részét veszi figyelembe, míg más szempontokat, amelyekre más keretek összpontosítanak, figyelmen kívül hagy. Ez azt jelenti, hogy hiányzik egy olyan átfogó normatív keret, amely a mesterséges intelligencia alkalmazásának valamennyi lehetséges következményét figyelembe veszi. Az elemzés továbbá azt mutatja, hogy hiányoznak a kifejezetten a mesterséges intelligencia igazságügyi rendszerekben való alkalmazására kidolgozott kötelező érvényű normatív keretek. Mindazonáltal legalább nemzeti szinten néhány ország egyre inkább foglalkozik a mesterséges intelligencia igazságügyi szabályozásának kérdésével: lásd például a 2016-os francia törvényt a digitális köztársaságról, amely szabályozza a polgárok nyílt adatainak terjesztését, vagy az olasz törvényerejű rendeletet,¹⁹ amely fegyelmezi a mesterséges intelligencia eszközeinek alkalmazását a bírósági döntéshozatalban. Annak ellenére, hogy az AI fegyelmezésére irányuló nemzeti erőfeszítések alapvető előrelépésnek tekinthetők az AI-eszközök igazságügyi szakemberek számára történő szabályozásának irányába, érdemes két kérdést megvizsgálni. Először is, a ROSS-hoz hasonló rendszereket fejlesztő vállalatok globalizált perspektívával rendelkeznek, és nem csak egyetlen nemzeti piacra összpontosítanak. Másodszor, az egyre intenzívebb kereskedelmi tranzakciók, valamint az olyan gazdasági és politikai uniók létezése miatt, mint az Európai Unió, a polgárokat nemzetközi szinten

érdeklő, határokon átnyúló eljárások jelentős mértékben elterjedtek. Következésképpen kívánatos, hogy az olyan nemzetközi intézmények, mint az EU, kötelező érvényű normatív keretekkel összpontosítsanak a mesterséges intelligencia igazságügyi ágazatban történő alkalmazásának szabályozására. Igaz, hogy néhány meglévő normatív

¹⁸ A május n182018,. törvényerejű rendelet az EU (EU) 2016/680 irányelv 51,alkalmazásában.

¹⁹ A május n182018,. törvényerejű rendelet az EU (EU) 2016/680 irányelv 51,alkalmazásában.

Az EU általános adatvédelmi rendelete²⁰ foglalkozik néhány olyan szemponttal, amely szorosan kapcsolódik a mesterséges intelligencia igazságügyi rendszerekben való alkalmazásához, mint a magánélet és a személyes adatok védelme; azonban a mesterséges intelligencia alkalmazásával kapcsolatos számos kockázat még mindig nincs szabályozva. Ez a tanulmány bizonyítja, hogy átfogó és nemzetközileg megosztott jogi keretre van szükség, amely megvédi az emberi jogokat és az alapvető igazságügyi értékeket az igazságügyi szakemberek döntéseit befolyásoló mesterséges intelligencia fegyelmetlenül alkalmazásától.

Hivatkozások

- Bench-Capon, T. (1997). Érvelés a mesterséges intelligenciában és a jogban. *Mesterséges intelligencia és jog*, 5 (4), 249-261.
- Brennan, T., Dieterich, W., & Ehret, B. (2009). A COMPAS kockázat- és szükségletfelmérő rendszer prediktív érvényességének értékelése. *Criminal Justice and Behavior*, 36 (1), 21-40.
- Brescia, R. H., McCarthy, W., McDonald, A., Potts, K., & Rivais, C. (2014). Embracing disruption: hogyan javíthatja az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférést a jogi szolgáltatások nyújtásának technológiai változása. *Alb. L. Rev.*, 78, 553.
- Cappelletti, M. (1978) Access to Justice. Giuffrè: Milánó.
- Chouldechova, A. (2017). Tisztességes előrejelzés egyenlőtlen hatással: A recidivizmus-előjelző eszközök torzításának vizsgálata. *Big data*, 5(2), 153-163.
- Contini, F., & Fabri, M. (szerk.). (2003). *Igazságügyi elektronikus adatcseré Európában: Applications, Policies and Trends: Kutatási projekt a Grotius Civil Program és a Grotius 2 pénzügyi támogatásával.* (Criminal), Európai Bizottság, valamint az Olasz Oktatási, Egyetemi és Kutatási Minisztérium (FIRB program) támogatásával. Lo scarabeo.
- Contini, F., & Lanzara, G. (szerk.)(2009). IKT és innováció a közsférában: Európai tanulmányok az e-kormányzás kialakításáról. Palgrave Macmillan
- Contini, F. és Mohr, R. (2008) Bírósági értékelés: Traditions, Innovations and Proposals for Measuring the Quality of Court Performance, VDM Verlag Dr. Muller, Saarbrücken.
- Davis, L. (2009). A hatáskörrel rendelkező képviselő biztosítására szolgáló jogorvoslatok újragondolása a kitoloncolási eljárásokban. *Drake L. Rev.*, 58, 123.
- Elisabeth Bumiller, The New York Times: Biller: Navy Drone Violated Washington Airspace (201025., augusztus).
- ENCJ (2013) "ENCJ munkacsoport: Igazságügyi etikai jelentés 2009-2010", Az Igazságszolgáltatási Tanácsok Európai Hálózatának jelentése, www.encj.eu.
- Fina, S., & Ng, I. (2017). Big Data & Litigation: Analysing the Expectation of Lawyers to Provide Big Data Predictions when Advising Clients. *Indian JL & Tech.* 13, , 1.
- Gandhi, M. (2017). Jogi technológia: Hype, heurisztika és humánium. *Proctor, The*, 37(11), 32.
- Hall, P., & Gill, N. (2017). A Black-Box COMPAS kockázatértékelési eszköz hibakeresése az elfogultság diagnosztizálása és orvoslása érdekében.
- Hardyns, W., & Rummens, A. (2018). A prediktív rendfenntartás mint a bűnüldözés új eszköze? Újabb fejlemények és kihívások. *European Journal on Criminal Policy and Research*, 24 (3), 201-218.
- Hoffman, S., & Podgurski, A. (2013). Nagy rossz adatok: jog, közegészségügy és orvosi biológiai adatbázisok. *The Journal of Law, Medicine & Ethics*, 41(1_suppl), 56-60.
- <https://toga.cloud/>
- Huijboom, N., & Van den Broek, T. (2011). Nyílt adatok: a stratégiák nemzetközi összehasonlítása. *European journal of ePractice*, 12 (1), 4-16.
- Jose Medina Ariza, J., Robinson, A., & Myhill, A. (2016). Olcsóbb, gyorsabb, jobb: Elvárások és eredmények a családon belüli erőszak rendőrségi kockázatértékelésében. *Policing: A Journal of Policy and Practice*, 10 (4), 341-350.
- Latour, B. (2002) La fabrique du droit. Une ethnographie du conseil d'Etat. Paris: La Decou-verte.
- Lévy dit Véhel, P. E., & Lévy Véhel, J. (2018). Sztochasztikus ugrásintenzitású modellek. *Risk and Decision Analysis*, 7(1-2), 63- 75.
- Lin, P., Abney, K., & Bekey, G. (2011). Robot etika: A gépesített világ problémáinak feltérképezése. *Artificial Intelligence*, 175(5-6), 942-949.
- Lupo, G. (2018) "Mesterséges intelligencia az igazságszolgáltatásban: néhány példa és következményei", IRSIG-CNR (Istituto di Ricerca sui Sistemi Giudiziari - Consiglio Nazionale delle Ricerche), az olasz igazságügyi minisztérium számára készített jelentés.

- Lupo, G. (2019) "Assessing e-Justice Smartness: a new Framework for e-Justice Evaluation through Public Values", in Bolivar M. (szerk.), *Setting Foundations for the Creation of Public Value in Smart Cities*, Springer.
- Lupo, G., & Bailey, J. (2014). E-igazságszolgáltatási rendszerek tervezése és megvalósítása: Néhány tanulság uniós és kanadai példákból. *Laws*, 3 (2), 353-387.
- Lupo, G., & Velicogna, M. (2018). Az uniós igazságszolgáltatás intelligenssé tétele? A határokon átnyúló igazságügyi szolgáltatások nyújtásának hatékonyságát javító új technológiák alkalmazásának vizsgálata. In *Intelligens technológiák az intelligens kormányzatokért (Smart Technologies for Smart Governments)* (pp. 95-121). Springer, Cham.
- Martyn, S. R. (2002). Az ügyfél-ügyvéd titoktartás védelmében... és annak kivételei.... *Neb. L. Rev.* ,81 , 1320.
- McGinnis, J. O., & Pearce, R. G. (2013). A nagy szakadás: Hogyan alakítja át a gépi intelligencia az ügyvédek szerepét a jogi szolgáltatások nyújtásában. *Fordham L. Rev.* ,82 , 3041.
- McLaughlin, E., Muncie, J., & Hughes, G. (2001). Az állandó forradalom: A New Labour, az új közigazgatás és a büntető igazságszolgáltatás modernizációja. *Criminal Justice*, 1 (3), 301-318.
- McLaughlin, K., Osborne, S. P., & Ferlie, E. (szerk.). (2002). *Új közmenedzsment: Current trends and future prospects*. Psychology Press.
- Morgan, J., Paiement, A., Seisenberger, M., Williams, J., & Wyner, A. (2018). Chatbot keretrendszer a Gyermekjogi Központ számára.
- Moss, M. A. (2016). Can Technology Bridge the Justice Gap. *Fla. BJ90* , 83.
- Oswald, M., Grace, J., Urwin, S., & Barnes, G. C. (2018). Algoritmikus kockázatértékelési rendőrségi modellek: a durhami HART-modell tanulságai és a "kísérleti" arányosság. *Information & Communications Technology Law*, 27 (2), 223-250.
- Prillaman, W.C. (2000) Az igazságszolgáltatás és a demokratikus hanyatlás Latin-Amerikában: Westport: A jogállamiságba vetett bizalom csökkenése: Praeger.
- Quinsey, V. L., Harris, G. T., Rice, M. E., & Cormier, C. A. (2005). *Erőszakos elkövetők: Appraising and Managing Risk (Law and Public Policy)*. Amerikai Pszichológiai Társaság, Washington, DC.
- Reiling, A. D. (2009). Technológia az igazságszolgáltatásért: Hogyan támogathatja az informatika az igazságügyi reformot.
- Riff, D., Lacy, S., Fico, F., Riffe, D., & Fico, F. G. (2006). *A médiaüzenetek elemzése: Kvantitatív tartalomelemzés alkalmazása a kutatásban*. Routledge.
- Rissland, E. L., & Ashley, K. D. (1987, december). Az üzleti titokjog esetalapú rendszere. In *Proceedings of the 1st international conference on Artificial intelligence and law* (pp. 60-66). ACM.
- Rissland, E. L., Ashley, K. D., & Branting, L. K. (2005). Esetalapú érvelés és jog. *The Knowledge Engineering Review*, 20 (3), 293-298.
- Rissland, E. L., Ashley, K. D., & Loui, R. P. (2003). Mesterséges intelligencia és jog: gyümölcsöző szinergia. *Mesterséges intelligencia*, 150(1-2), 1-15. Roodman, D. M. (2012). Átvilágítás: Egy szemtelen vizsgálat a mikrofinanszírozásról. CGD Books.
- Roy D. Simon, Artificial Intelligence ,
RealEthics, N.Y. STBASS'NJ., http://www.nysba.org/Journal/2018/Apr/Artificial_Intelligence,_Real_Ethics/
(utolsó látogatás 201821., nov.).
- Rourke, L., & Anderson, T. (2004). Validitás a kvantitatív tartalomelemzésben. *Oktatástechnológiai kutatás és fejlesztés*, 52(1), 5.
- Russell, S. J., & Norvig, P. (2016). *Mesterséges intelligencia: modern megközelítés*. Malajzia; Pearson Education Limited.
- Sandefur, R. "Az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférés: Klasszikus megközelítések és új irányok". In *Access to Justice*, szerkesztette Rebecca L. Sandefur. *Sociology of Crime, Law, and Deviance*, kötet Bingley12., UK: Emerald/JAI Press.
- Sherman J. (2013) "Court Information Management Policy Framework to Accommodate the Digital Environment" (Bírósági információkezelési politika keretrendszere a digitális környezethez), Vitairat a Kanadai Igazságügyi Tanács számára.
- Sherman J. (2013) "Court Information Management Policy Framework to Accommodate the Digital Environment" (Bírósági információkezelési politika keretrendszere a digitális környezethez), Vitairat a Kanadai Igazságügyi Tanács számára.
- Simon, H.A., Smithburg, D.W. és Thomson, V.A. (1961) *Public Administration*, NY: Knopf: Alfred A. Knopf.
- Simshaw, D. (2018). A robotügyvédség etikai kérdései: A mesterséges intelligencia fejlesztésére és alkalmazására vonatkozó iránymutatás szükségessége az ügyvédi gyakorlatban. *Hastings Law Journal*.
- Skeem, J. L., & Monahan, J. (2011). Az erőszak kockázatértékelésének jelenlegi irányai. *Current Directions in Psychological Science*, 20 (1), 38-42.
- Skeem, J., & Eno Loudon, J. (2007). *A bizonyítékok értékelése az alternatív szankciókkal kapcsolatos büntetés-*

végrehajtási profilalkotás (COMPAS) minőségéről. A kaliforniai büntetés-végrehajtási és rehabilitációs minisztérium számára készített, kiadatlan jelentés. Elérhető a következő címen: <https://webfiles.uci.edu/skeem/Downloads.html>.

- Staats, J.L., Bowler, S. és Hiskey J.T. (2005) "Measuring Judicial Performance in Latin America", *Latin American Politics & Society*, Volume Number 47, Number 4.
- Sussan, F., Autio, E., & Kosturik, J. (2016). Az IKT-k kihasználása a jobb életért: A digitális életről szóló index bevezetése.
- Susskind, R. E. (2017). *A holnap jogásza: Bevezetés a jövőjűkbe*. Oxford University Press.
- Velicogna, M. (2007). Igazságügyi rendszerek és IKT - mit tanulhatunk Európából. *Utrecht L. Rev.*, 3, 129.
- Velicogna, M. (2018). e-igazságszolgáltatás Európában: A nemzeti tapasztalatoktól a határokon átnyúló uniós szolgáltatásnyújtásig. In *Nemzetközi elektronikus kormányzati fejlesztés* (pp. 39-72). Palgrave Macmillan, Cham.
- Velicogna, M., & Lupo, G. (2017, december). A közös szabályok kidolgozásától az elektronikus európai polgári eljárások megvalósításáig: Az e-CODEX felemelkedése. In *A közös szabályoktól a legjobb gyakorlatokig az európai polgári eljárásban* (pp. 181- 212). Nomos Verlagsgesellschaft mbH & Co. KG.
- Wallace, A. (2003) "Overview of Public Access and Privacy Issues", a Queensland University of Technology konferenciáján november 6-án tartott előadás. 2003.
- Waterman, K. K., & Henson, M. T. (2008). Mi a következő lépés a mesterséges intelligencia és a robotika számára? *Scitech Lawyer*, 5 (1), 20.

Nyílt hozzáférés

Ez a cikk a Creative Commons Attribution Noncommercial License feltételei szerint kerül terjesztésre, amely engedélyezi a nem kereskedelmi célú felhasználást, terjesztést és sokszorosítást bármilyen médiumban, feltéve, hogy az eredeti szerző(k) és a forrás feltüntetésre kerül.